

Pojęcia kluczowe: *wstrzymanie dostaw paliwa gazowego i energii, zwłoka, odbiorca końcowy w gospodarstwie domowym, doręczenie, forma doręczenia, doręczenie faktury*

Zdzisław Muras

Granice ochrony odbiorcy końcowego w gospodarstwie domowym przed wstrzymaniem dostaw paliw i energii. Rozważania na tle przesłanki „zwłoki” zaległości płatniczych

ABSTRAKT

Przedmiot niniejszego opracowania stanowi zagadnienie możliwości skutecznego wstrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostaw paliw i energii do odbiorcy końcowego. W świetle regulacji ustawy –Prawo energetyczne wstrzymanie dostaw energii to jedno z najdalej idących uprawnień przedsiębiorstwa energetycznego, z którym odbiorca końcowy w gospodarstwie domowym podpisał umowę. Jednocześnie, w dobie społeczeństwa informacyjnego, stanowi sankcję bardzo dotkliwą, a w kontekście stosowania umów adhezyjnych stawiającą przedsiębiorstwo energetyczne w uprzywilejowanej sytuacji w stosunku do odbiorcy. Z tego powodu przepisy prawa energetycznego przewidują bardzo sformalizowaną procedurę, określającą przesłanki dające podstawę do sięgnięcia po takie rozwiązania. Co jednak istotne, przepisy określające zasady wstrzymania dostaw stanowią także regulacje ochronne dla samego przedsiębiorstwa energetycznego, które uzyskuje narzędzia oddziaływania na niełojalnego odbiorcę. Ustalenie zatem punktu równowagi między potrzebami przedsiębiorstwa energetycznego a uprawnieniami odbiorcy końcowego jest bardzo istotne dla sprawnego funkcjonowania rynków paliw i energii. Z jednej strony nie wystarczy, że odbiorca zalega z płatnością za energię w określonym terminie, ale musi zostać poinformowany na piśmie o zamiarze wstrzymania dostaw, z drugiej jednak strony dla powstania zwłoki w spełnieniu świadczenia nie ma przesądzającego znaczenia sam fakt kwestionowania przez odbiorcę otrzymania faktury.

I. WPROWADZENIE

Problematyka wstrzymania dostaw paliw i energii pomimo tego, że doczekała się już kilku opracowań, nadal wzbudza bardzo wiele kontrowersji i pozostaje w kręgu zainteresowania zarówno doktryny prawa, jak i judykatury. Istotę wieloaspektowości omawianej problematyki dobrze odzwierciedla najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego (dalej SN) w odniesieniu do norm art. 6b ust. 1 i 2 w kontekście art. 6b ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne¹. SN zajmował się tą materią już kilkakrotnie, w każdym przypadku podkreślając ochronny charakter wskazanej normy prawnej oraz jej szczególne miejsce w zakresie realizacji kontraktów wiążących przedsiębiorstwa energetyczne i odbiorców paliw i energii. Wyjątkowość omawianej problematyki wynika także z zakresu jej umiejscowienia pomiędzy normami prawa administracyjnego i gospodarczego a regulacjami prawa cywilnego z obszaru czynności prawnych i umów. To kwestia wzajemnego stosunku regulacji uPe i Kodeksu cywilnego² oraz krzyżowania się obszarów tych norm w omawianym przepisie powoduje trudności jego stosowania.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zakresu regulacji uPe i k.c., kształtujących zakres funkcjonowania przesłanki pozwalającej przedsiębiorstwu energetycznemu na skuteczne wstrzymanie dostaw paliw i energii odbiorcy końcowemu w gospodarstwie domowym, a zatem realizowanych na podstawie umów adhezyjnych w obrocie masowym.

W artykule została zatem przeprowadzona analiza obowiązujących regulacji prawnych, w tym także w kontekście zmian uPe dokonanych ustawą z dnia 28.07.2023 r.³ oraz ustawą z 21.11.2024 r.⁴ w celu przedstawienia czynników determinujących zasady skutecznego powiadomienia odbiorców o możliwości wstrzymania dostaw paliw i energii, a tym samym zmaterializowanie się prawa do realizacji tego działania. Jak podkreśla się bowiem w literaturze, wstrzymanie dostaw stanowi najbardziej dotkliwą ingerencję w prawo do korzystania z dobra cywilizacyjnego, jakie stanowi energia elektryczna, lub dobra pierwszej potrzeby, jakie stanowi gaz ziemny⁵.

Przyjętą metodą badawczą jest metoda porównawcza, bowiem w artykule przeprowadzono analizę wybranych regulacji k.c., oraz językowo-logiczną analizę tekstów prawnych, będącą główną metodą dogmatyki prawa. Sięgnięto także po metodę

1 Ustawa z dnia 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 266 z późn. zm.), dalej: uPe.

2 Ustawa z dnia 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1071), dalej: k.c.

3 Ustawa z 28.07.2023 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1681).

4 Ustawa o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2024 r. poz. 188).

5 Zob. szerzej T. Kowalak, Z. Muras, *Zakres ochrony prywatności konsumentów energii elektrycznej w kontekście zdalnego odczytu danych pomiarowych – prawno-techniczna analiza problemu* (w:) *Nowe typy usług w działalności gospodarczej*, red. prof. dr hab. A. Walaszek-Pyziół i T. Długosz, Warszawa 2014, s. 69 i n., tak też zob. wyrok SA z 3.07.2019 r. (VII AGa 2153/18), LEX nr 2737889.

badawczą historyczno-prawną, w związku z poddaniem analizie ewolucji omawianej instytucji.

II. SKUTECZNE WEZWANIE DO SPEŁNIENIA ŚWIADCZENIA – JAKO PODSTAWA WSTRZYMANIA

Zgodnie z art. 6b ust. 1 pkt 2 i ust. 2 uPe przedsiębiorstwa energetyczne mogą wstrzymać dostarczanie paliw lub energii, jeśli odbiorca zwleka z zapłatą co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności. Jednocześnie ustawodawca w odniesieniu do odbiorców w gospodarstwie domowym⁶ określił dodatkową procedurę, której dochowanie stanowi warunek *sine qua non* możliwości wstrzymania dostaw paliw i energii. Zgodnie bowiem z art. 6b ust. 3 uPe przedsiębiorstwo energetyczne, któremu odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo gazowe lub energię, powiadamia na piśmie odbiorcę paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła w gospodarstwie domowym o zamiarze wstrzymania dostarczania paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła, jeżeli odbiorca ten nie ureguluje zaległych i bieżących należności w okresie 14 dni od dnia otrzymania tego powiadomienia albo nie złoży w tym terminie wniosku o zastosowanie rozwiązania alternatywnego w stosunku do wstrzymania dostaw energii elektrycznej stosowanego przez sprzedawcę. Uregulowanie to chroni odbiorców przed uciążliwościami spowodowanymi brakiem dostaw energii oraz przedwczesnym jej wstrzymaniem. Obecnie w ramach takiego powiadomienia nałożono na przedsiębiorstwa energetyczne także obowiązek poinformowania odbiorcy, że wznowienie dostarczania energii elektrycznej może nastąpić pod nieobecność odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym w obiekcie lub lokalu, bez odrębnego powiadomienia tego odbiorcy, a także poinformowania tzw. odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej o możliwości złożenia wniosku o zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo-rozliczeniowego. Pierwszy z obowiązków informacyjnych jest związany z koniecznością przygotowania przez odbiorcę końcowego w gospodarstwie domowym urządzeń, instalacji lub sieci tego odbiorcy w sposób umożliwiający ich bezpieczną eksploatację po wznowieniu dostarczania energii elektrycznej, zgodną z odrębnymi przepisami. Natomiast drugi stanowi zobowiązanie przedsiębiorstwa energetycznego do zainstalowania takiego układu pomiarowo-rozliczeniowego w terminie 21 dni od dnia otrzymania wniosku na koszt tego przedsiębiorstwa energetycznego, co ma ułatwiać kontrolę wydatków związanych z zużyciem energii elektrycznej. Dodatkowo sprzedawca został także zobowiązany do przekazania odbiorcy informacji na temat możliwości skorzystania z tzw. rozwiązania alternatywnego w stosunku do wstrzymania dostaw energii elektrycznej stosowanego przez

6 Obecnie obowiązek powiadomienia o zamiarze wstrzymania należy stosować także do odbiorcy paliw gazowych wykorzystującego te paliwa do produkcji energii elektrycznej lub ciepła.

tego sprzedawcę. Rozwiązania alternatywne obejmują bowiem rozwiązania mające na celu uniknięcie wstrzymania dostaw energii elektrycznej, stosowane przez danego sprzedawcę, takie jak np. systemy przedpłat, audyty energetyczne, usługi doradztwa w zakresie energii elektrycznej, alternatywne plany płatności, doradztwo w zakresie zarządzania długiem lub wstrzymania dostaw energii elektrycznej na wskazany okres. Każde z tak określonych działań nie może powodować dodatkowych kosztów dla odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwie domowym, którym grozi wstrzymanie dostaw energii elektrycznej. Rozwiązaniem alternatywnym jest także zakaz wstrzymania dostaw energii elektrycznej w odniesieniu jednak do tzw. odbiorcy wrażliwego w okresie od dnia 1 listopada do dnia 31 marca oraz w soboty, w dni uznane ustawowo za wolne od pracy w rozumieniu ustawy o dniach wolnych od pracy⁷ i w dni poprzedzające te dni. Jednocześnie w celu ograniczenia nadużywania tej instytucji przez obrońców końcowych ustawodawca wprowadził rozwiązanie, zgodnie z którym odbiorca w gospodarstwie domowym może skorzystać tylko raz w danym roku kalendarzowym z rozwiązania alternatywnego.

Istotną przesłanką decydującą zatem o możliwości skutecznego wstrzymania dostaw energii elektrycznej, paliw gazowych lub ciepła odbiorcy w gospodarstwie domowym jest skuteczne doręczenie wskazanego kompletnego powiadomienia⁸.

Jak zasadnie podkreśla się w judykaturze: „Z treści powołanego przepisu [art. 6 ust. 3a uPe, obecnie art. 6b prawaw energetycznego – ZM] wynika, że wstrzymanie dostaw paliwa gazowego było dopuszczalne w razie kumulatywnego zaistnienia następujących warunków:

1. pozostawanie przez odbiorcę w zwłoce (co oznacza świadome opóźnienie) w zapłacie należności za dostarczone paliwo co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności;
2. powiadomienie odbiorcy na piśmie o skutkach nieuregulowania należności, tj. zamiarze wypowiedzenia umowy i możliwości wstrzymania dostaw paliwa;

7 Zob. ustawa z 18.01.1951 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1920).

8 Na temat zasad doręczenia, w tym zastępczego w świetle regulacji k.c., zob. szerzej T. Szancilo, *Wstrzymanie dostaw energii elektrycznej z powodu zaległości po stronie odbiorcy a obowiązek informacyjny przedsiębiorcy*. Studia prawnicze, Warszawa 2016, z. 3, s. 134–146. Autor ten zasadnie wskazał, w ślad za orzecznictwem, że kwestię doręczenia zastępczego: „Najpełniej wyraził to Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 10.02.2014 r. (I ACa 1481/13, Lex nr 1439302): «W razie zwrotu niedostarczonej przesyłki, za chwilę złożenia oświadczenia woli należy uznać moment, w którym korespondencja mogła i powinna być doręczona drugiej stronie. Będzie to dzień, w którym po raz pierwszy próbowano doręczyć przesyłkę pod właściwym adresem. Data taka będzie zwykle uwidoczniła na zwróconej przesyłce w postaci odpowiedniej adnotacji doręczyciela. Nawet jeśli w rzeczywistości nie doszło do odebrania lub odczytania przesłanego oświadczenia, ryzyko z tym związane będzie obciążać adresata, gdyż Kodeks cywilny stanowi o możliwości zapoznania się z treścią oświadczenia. Z tych względów odmowa przyjęcia wręcanego pisma, nieodebranie prawidłowo awizowanego listu, nieprzekazanie przesyłki przez dorosłego domownika lub pracownika, nieprzeczytanie lub przypadkowe wykasowanie wiadomości SMS, czy też niewydrukowanie tekstu zapamiętanego przez maszynę faksową nie mogą stanowić powodów dla stwierdzenia, że oświadczenie woli nie zostało złożone». W przypadku zatem doręczenia zastępczego terminy wskazane w uPe «Będą one liczone od daty faktycznego odbioru lub – w przypadku, gdy przesyłka została zwrócona wobec braku podjęcia – od daty, w której upłynął wyznaczony odpowiednimi przepisami termin przechowania korespondencji w placówce operatora pocztowego».

3. wyznaczenie odbiorcy dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności⁹.

W kolejnym orzeczeniu SN podkreślił, że w orzecznictwie trafnie wskazano, iż przepis art. 6b uPe jest przepisem bezwzględnie obowiązującym i wyłączał możliwość wstrzymania dostaw energii na innych zasadach niż w nim określone¹⁰. Odwołując się do doktryny¹¹, SN zauważył dalej, że w piśmiennictwie trafnie podnosi się, iż wstrzymanie dostarczania paliwa gazowego, energii elektrycznej lub ciepła nie odbywa się na zasadach automatyzmu, na skutek ziszczenia się określonych warunków, lecz stanowi uprawnienie przedsiębiorstwa energetycznego, ograniczone w interesie społecznym przez określenie przesłanek minimalnych. Przede wszystkim odbiorca musi zwlekać z zapłatą za pobrane paliwo gazowe, energię elektryczną lub ciepło przynajmniej przez okres jednego miesiąca. Co istotne, ustawodawca świadomie wskazał na „zwłokę odbiorcy”, a więc jego celowe działanie, a przynajmniej pozostawanie w świadomości co do obowiązku zapłaty i niewywiązywania się z niego. Nie dotyczy to zatem przypadku, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które odbiorca końcowy odpowiedzialności nie ponosi. Zatem nie można mówić o „zwłoce” odbiorcy, jeżeli nie spełnia świadczenia, którego wysokość, jak również tożsamość są błędnie wskazane. Również nie można mówić o zwłoce odbiorcy, jeżeli żądana przez przedsiębiorstwo energetyczne „zaległa” zapłata z tytułu dostaw energii jest należnością sporną. Takie rozumienie powyższej przesłanki znajduje uzasadnienie w treści drugiej z przesłanek, a więc obowiązku dodatkowego wezwania odbiorcy do zapłaty zaległych i bieżących należności. Skuteczne doręczenie tak określonego „dodatkowego” wezwania wyklucza bowiem możliwość jedynie opóźnienia się zwykłego przez odbiorcę z zapłatą, skoro niewątpliwie prawidłowo zawiadomiony dłużnik, któremu wyznaczono dodatkowy termin na spełnienie świadczenia, tego świadczenia nie spełnia. W piśmiennictwie wyrażane jest zasadne zapatrywanie, że wobec przyjętej w art. 6b uPe regulacji decydujące znaczenie ma moment, wobec którego dokonywana jest ocena okresu trwania zwłoki w spełnieniu świadczenia. Zgodnie z wykładnią językową jest to moment dokonywania wstrzymania dostarczania paliwa gazowego, energii elektrycznej lub ciepła, a więc w chwili wstrzymywania dostaw dłużnik musi pozostawać w zwłoce przez okres co najmniej miesiąca, a ponadto musi upłynąć dodatkowy dwutygodniowy termin wyznaczony w powiadomieniu. Dlatego należy przyjąć, że warunkiem minimalnym jest pozostawanie przez odbiorcę w co najmniej miesięcznej zwłoce w chwili wstrzymania dostarczania paliwa gazowego, energii elektrycznej lub ciepła i uprzednie otrzymanie stosownego powiadomienia oraz upływ 14 dni na jego spełnienie. Przyjętą wykładnię językową omawianej normy potwierdza

9 Zob. wyrok SN z 6.10.2020 r. (NSK 15/19), LEX nr 3095025.

10 Zob. wyrok SN z 5.06.2007 r. (III SK 11/07), OSNP 2008/17–18, poz. 274.

11 Zob. M. Czarnecka, T. Ogłódek, *Prawo energetyczne. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 134–135.

także wykładnia celowościowa (gdyż celem wprowadzenia analizowanego przepisu było uregulowanie zasad wstrzymywania dostarczania paliwa gazowego, energii elektrycznej lub ciepła w przypadku istniejącego zadłużenia), wykładnia systemowa (gdyż całość omawianej regulacji prawa energetycznego w zakresie stosunków z odbiorcą, jak i prawa cywilnego w zakresie stosunków z konsumentem, zmierza do ochrony pozycji odbiorcy i konsumenta), jak również wykładnia funkcjonalna (chronionymi wartościami jest tu bowiem z jednej strony prawo odbiorcy do dostępu do dobra cywilizacyjnego, ale z drugiej strony ochrona przedsiębiorstwa energetycznego przed nielojalnym odbiorcą). Tak więc wstrzymanie dostarczania paliwa gazowego, energii elektrycznej lub ciepła, zgodnie z treścią art. 6b uPe, może nastąpić nie wcześniej niż po upływie miesiąca od terminu płatności w sytuacji, gdy uprzednio doręczono odbiorcy powiadomienie na piśmie. Jak zostało to już wskazane, z uwagi na czas niezbędny do dokonania doręczenia istotne było więc ustalenie daty, w której odbiorca zapoznał się lub przy zachowaniu należytej staranności mógł zapoznać się z powiadomieniem¹².

Warto także podkreślić, że sam fakt nawet nieotrzymania wcześniej (przed powiadomieniem o zaległościach) faktury, która wysyłana jest listem zwykłym, a zatem przedsiębiorstwo energetyczne nie dysponuje potwierdzeniem jej wysłania, nie zwalnia *per se* odbiorcy z obowiązku zapłaty na rzecz dostawcy należności z tytułu świadczenia wzajemnego w postaci dostarczonego paliwa lub energii, zwłaszcza jeśli w umowie łączącej strony zobowiązał się on do odpłatnego odbioru tego paliwa, energii lub ciepła. Ocena bowiem przesłanki pozostawiania odbiorcy w zwłoce nie może abstrahować od *ratio legis* wyrażonego w art. 6b ust. 3 uPe obowiązku informacyjnego (powiadomienie), który polega na uświadomieniu odbiorcy istnienia zaległości, gdyby powstała ona choćby wskutek przeoczenia lub innych okoliczności życiowych, oraz umożliwieniu zabezpieczenia odpowiednich środków na pokrycie powstałej zaległości (wyznaczenie dodatkowego terminu do zapłaty). Od momentu skutecznego doręczenia odbiorcy powiadomienia, *de facto* wezwania do zapłaty wystosowanego w trybie art. 6b ust. 3 uPe, nie można mówić jedynie o opóźnieniu (nieświadomym i niezamierzonym) z zapłatą należności wskazanych w tym piśmie, zwłaszcza w sytuacji, gdy w wezwaniu wyszczególnione zostały zaległości z tytułu opłat za zrealizowaną dostawę paliwa, a odbiorca nie kwestionował samego obowiązku zapłaty tych zobowiązań, a jedynie wskazywał, że uprzednio nie otrzymał od dostawcy stosownych faktur z tego tytułu. Nie można zatem zgodzić się z poglądem, że fakt braku możliwości udowodnienia przez przedsiębiorstwo energetyczne doręczenia faktury odbiorcy (nadanie jej listem zwykłym), w przypadku twierdzenia przez odbiorcę, że faktury nigdy nie otrzymał, powoduje, że w ogóle brak podstaw do uruchomienia trybu z art. 6b ust. 3 uPe, zatem wezwanie do zapłaty jako przedwczesne było niezasadne¹³.

12 Tak też zob. M. Czarnecka, T. Oglódek, *Prawo...*, s. 136–137.

13 Tak niezasadnie, o czym niżej, zob. SA w wyroku z 28.09.2022 r. (VII AGa 489/22), niepubl.

III. POWIADOMIENIE O ZALEGŁOŚCIACH „NA PIŚMIE”

Zgodnie z art. 6b ust. 3 uPe przedsiębiorstwo energetyczne, któremu odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo gazowe, energię lub ciepło, ma obowiązek powiadomić tego odbiorcę „na piśmie” o zamiarze wstrzymania dostarczania paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła, jeżeli odbiorca ten nie ureguluje zaległych i bieżących należności w okresie 14 dni od dnia otrzymania tego powiadomienia. Co istotne, ustawodawca od razu podkreśla, że spełnienie świadczenia ma dotyczyć zarówno zaległych, jak i bieżących należności. Dodatkowo norma ta wskazuje na konieczność powiadomienia na piśmie, a nie w formie pisemnej, nie precyzując dalej tego wymogu. Nie określają zatem, w jakiej formie pismo informujące o możliwości wstrzymania dostaw energii elektrycznej ma zostać dostarczone odbiorcy. Tym samym dozwolona jest każda forma doręczenia powiadomienia odbiorcy, zawierająca formę tekstową i dająca możliwość udokumentowania jej doręczenia odbiorcy w taki sposób, aby odbiorca miał możliwość zapoznania się z nią. Najprostszą formę stanowi doręczenie za zwrotnym poświadczeniem odbioru, jednak do stwierdzenia doręczenia nie jest konieczne wysłanie potwierdzenia za zwrotnym potwierdzeniem odbioru¹⁴. Konieczne jest zatem jedynie, aby przedsiębiorstwo energetyczne mogło wykazać (udowodnić), że doręczenie faktycznie miało miejsce, zostało dokonane w taki sposób, że adresat mógł się zapoznać z treścią pisma (nie jest przedmiotem badania, czy faktycznie się zapoznał z tym pismem). Konstatacja ta nabiera nowego znaczenia w świetle nowelizacji uPe dokonanej ustawą z 28.07.2023 r.¹⁵, na mocy której do ustawy został wprowadzony przepis art. 3a uPe. Zgodnie bowiem z tym przepisem korespondencja między przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami, organami administracji publicznej oraz innymi podmiotami, w tym wnioski, oświadczenia, informacje, powiadomienia, jest wymieniana w postaci papierowej, dokumentowej, elektronicznej lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2020 r. poz. 344). Tym samym to do uPe wprowadzono regulacje określające zakres i sposób skutecznego doręczania pism m.in. pomiędzy przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami paliw i energii, w tym odbiorcami końcowymi w gospodarstwie domowym. Uwzględniając zatem fakt, że przepis art. 6b ust. 3 uPe stanowi jedynie o obowiązku przedsiębiorstwa energetycznego powiadomienia odbiorcy paliw i energii „na piśmie”, a nie w „formie pisemnej”, to zachowanie którejkolwiek z form wskazanych w art. 3a uPe będzie wystarczające do zrealizowania omawianego obowiązku. Co jednak istotne, przekazywanie korespondencji za pomocą środków komunikacji elektronicznej jest dopuszczalne jedynie po uzyskaniu przez przedsiębiorstwo

14 Zob. tak też SA w wyroku z 28.11.2008 r. (VI ACa 466/08), niepubl. oraz wyrok SN z 21.09.2010 r. (III SK 12/10), LEX nr 1213576.

15 Zob. Dz.U. z 2023 r. poz. 1681.

energetyczne zgody odbiorcy. Zgoda ta musi być niewątpliwa, zatem nie może być do-
rozumiana. Jednocześnie jeśli przedsiębiorstwo posiada taką zgodę, to może doręczyć
każde pismo za pomocą środków komunikacji elektronicznej, zatem także powiado-
mienie, o którym mowa w art. 6b ust. 3 uPe. Pojęcie środków komunikacji elektronicz-
nej obejmuje natomiast rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne
i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozu-
miewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami
teleinformatycznymi, a w szczególności pocztę elektroniczną¹⁶.

IV. ISTOTA PRZESŁANKI „ZWLEKANIA Z ZAPŁATĄ ZA ŚWIADCZONE USŁUGI LUB ZA POBRANE PALIWO GAZOWE LUB ENERGIE”

De lege lata wstrzymanie dostaw paliw i energii może nastąpić w przypadku
„zwlekania” w realizacji świadczenia przez odbiorcę końcowego. Zwlekać to tyle co
„opóźniać się”. Zgodnie natomiast z k.c., dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia
świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia
niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela (art. 476 k.c.). Jaki jest zatem stosunek
regulacji uPe do regulacji ogólnych k.c. w odniesieniu do zasad wstrzymywania do-
staw do odbiorcy końcowego?

Nie ulega wątpliwości, że „Umowy zawierane na gruncie prawa energetycznego
należą do kategorii umów dwustronnie zobowiązujących wzajemnych. Przedsiębiorstwo
energetyczne jest bowiem zobowiązane do sprzedaży lub dystrybucji paliw gazowych,
natomiast odbiorca ma obowiązek uiszczać opłatę za dostarczone paliwa. Elementy,
jakie powinny zawierać umowy, na podstawie których odbywa się dostarczanie paliw
gazowych lub energii, w chwili wydania zaskarżonej decyzji określały art. 5 ust. 2, 2a,
2b, 4a i 7 prawa energetycznego. Jednakże do przedmiotowo istotnych postanowień
(*essentialia negotii*) umów, na podstawie których odbywa się dostarczanie paliw gazo-
wych lub energii, należy jedynie określenie przedmiotu umowy oraz ceny. Natomiast
pozostałe elementy umowy, o których mowa w powołanych przepisach prawa ener-
getycznego, są elementami nieistotnymi z punktu widzenia dojścia do skutku umowy
danego rodzaju (*naturalia negotii*). Oznacza to, że pominięcie przez strony tych elemen-
tów nie ma wpływu na skuteczność umowy, albowiem wówczas znajdują zastosowanie
ogólne przepisy prawa cywilnego”¹⁷. Jednocześnie jak podkreśla SN: „Ustawodawca
sprecyzował jedynie minimalny zakres postanowień, które powinna zawierać umowa

¹⁶ Zob. też odpowiednio np. wyrok SN z 11.04.2024 r. (II PSKP 86/22), OSNP 2024/9, poz. 91 – w którym sąd ten stwierdził, że: „Wysłanie do pracownika oświadczenia pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę SMS-em nie spełnia wymagania zachowania formy pisemnej, jeśli nie zostało opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym (art. 30 § 3 k.p.)”. Uznał, że rozwiązanie umowy za pomocą takiej wiadomości było skuteczne, ale wadliwe. Jeśli zatem przedsiębiorstwo energetyczne dopełni wymogów z art. 3a uPe, to powiadomienie, o którym mowa w art. 6b uPe, będzie skuteczne i niewadliwe.

¹⁷ Zob. wyrok SN z 9.10.2019 r. (I NSK 35/18), LEX nr 2727463.

sprzedaży energii, na co w szczególności wskazuje zastrzeżenie, że umowy dotyczące obrotu energią «powinny zawierać co najmniej». Oznacza to, że nie ma przeszkód, aby wprowadzić do umów wymienionych w tym przepisie dodatkowe postanowienia, wykraczające ponad te, które zostały wprost wskazane w ustawie, o ile ich treść lub cel nie będą się sprzeciwiały właściwości konkretnego stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego¹⁸. Idąc tym tokiem rozumowania, jako zasadne należałoby przyjąć, że użyte w art. 6b ust. 2 pkt 2 i ust. 3 pojęcie „zwleknięcia” ze spełnieniem świadczenia należy bezpośrednio wiązać z pojęciem zwłoki w rozumieniu k.c. Tym samym aby taka zwłoka powstała, dłużnik musiałby mieć świadomość jej zaistnienia, zatem brak doręczenia faktury przez przedsiębiorstwo energetyczne, w tym brak możliwości udowodnienia jej doręczenia, powodowałaby, że odbiorca nie popadałby w zwłokę, tym samym nie byłoby podstaw do uruchamiania procedury dającej podstawę do wstrzymania dostaw.

Nie ulega także wątpliwości, że w sprawach nieuregulowanych odmiennie w uPe do stosunków umownych między przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami, w tym końcowymi w gospodarstwie domowym, znajdują zastosowanie przepisy k.c. Jeżeli zatem odbiorca konsekwentnie kwestionuje fakt otrzymania faktury za dostawę paliw lub energii, to powstaje zasadne pytanie, czy przedsiębiorstwo energetyczne ma w ogóle uprawnienie do wezwania przedsiębiorcy w trybie art. 6b ust. 3 uPe do spełnienia świadczenia. Czy zaistniała w tym przypadku zwłoka dłużnika w spełnieniu świadczenia, skoro nie posiadał informacji na temat wysokości zobowiązania? W wyroku z 28.09.2022 r. SA uznał, że zwłoka nie nastąpiła, zatem nie było podstaw do rozpoczęcia procedury dającej podstawę do skutecznego wstrzymania dostaw¹⁹.

Procedura wstrzymania dostaw paliw i energii stanowi regulację *sui generis* uPe. Zatem norma wskazana w art. 6b ust. 1 pkt 2 i ust. 2 oraz ust. 3 uPe ma szczególny charakter i stanowi *lex specialis* w stosunku do regulacji k.c. Tym samym wyłącza zastosowanie ogólnych przepisów prawa cywilnego, regulujących kwestię zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania, a w rezultacie potrzebę odmienną od regulacji uPe oceny, czy w chwili wstrzymania dostarczania energii elektrycznej odbiorca pozostaje w zwłoce z płatnością za energię przez okres co najmniej 30 dni i przy uwzględnieniu, że została zachowana procedura określona w tych przepisach, w tym czy upłynął dwutygodniowy dodatkowy termin na uregulowanie zaległości. Co istotne, przesłanki muszą być spełnione łącznie, a więc nawet jeżeli odbiorca zalega przez okres minimum 30 dni z zapłatą należności, ale przedsiębiorstwo nie uprzedzi odbiorcy na piśmie o zamiarze wstrzymania dostaw i nie wyznaczy mu dodatkowego dwutygodniowego terminu do

18 Zob. wyrok SN z 13.05.2021 r. (III CSKP 30/21), LEX nr 3252249.

19 Zob. wyrok SA z 28.09.2022 r. (VII AGa 489/22), niepubl.

zapłaty należności, wstrzymanie dostaw energii będzie bezzasadne. Samo istnienie zadłużenia nie jest wystarczające dla wstrzymania dostarczania paliw lub energii²⁰.

Zasadą na rynku paliw i energii jest wysyłanie faktury zwykłą przesyłką pocztową, choć w świetle brzmienia wskazanego powyżej art. 3a uPe, aktualnie nie musi być to podstawowa praktyka doręczania faktur. Wysyłanie faktur bez potwierdzenia odbioru uniemożliwia uzyskanie od operatora pocztowego informacji na temat doręczenia. Z drugiej strony jest to praktyka racjonalna. Pozwala bowiem w oszczędny sposób zachować płynność doręczeń i nie zmusza odbiorców do podejmowania uciążliwych czynności związanych z odbiorem przesyłek poleconych (rejestrowanych). Przepis art. 6b ust. 2 i ust. 3 uPe, jako *lex specialis* wyraźnie wyłącza zastosowanie ogólnych przepisów prawa cywilnego, regulujących kwestię zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania. To art. 6b ust. 2 i ust. 3 uPe reguluje samodzielnie kwestię zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania na rynku paliw i energii. W konsekwencji oceny zasadności wstrzymania dostarczania energii w związku z zaległościami finansowymi należy dokonywać wyłącznie przez pryzmat tej regulacji. Możliwość skutecznego zakwestionowania doręczania faktur listem zwykłym przez pryzmat regulacji art. 6b ust. 3 uPe generowałaby ryzyka dla prawidłowego funkcjonowania rynków paliw i energii. Przejawiłoby się to przykładowo w niedostosowaniu terminów płatności za dostawy energii za dany okres do terminów udokumentowanego doręczenia przesyłki z fakturą. Obrazowo ujmując – listy zwykłe są nadawane, zazwyczaj są dostarczane do odbiorców i sumienni odbiorcy regulują swe należności we wskazanym tam terminie. Nie ma tu problemu awizowania, doręczenia zastępczego, fikcji doręczenia i upływu czasu potrzebnego do wyjaśnienia daty doręczenia. Konieczność wystosowania powiadomienia, o którym mowa w art. 6b ust. 3, występuje marginalnie i w tym nieznacznym zakresie, a także dla uzyskania pewności o doręczeniu wobec rygoru wstrzymania dostaw, ich wysłanie za potwierdzeniem odbioru lub obecnie w innej formie, o której mowa w art. 3a uPe, jest zasadne. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że wstrzymanie dostaw energii elektrycznej powinno być poprzedzone stosowną procedurą, której naruszenie lub niedochowanie skutkuje bezprawnością działań przedsiębiorstwa energetycznego i tym samym uznaniem wstrzymania dostaw za nieuzasadnione. Jednakże oceny zasadności wstrzymania dostarczania energii należy dokonywać wyłącznie przez pryzmat art. 6b ust. 1 pkt 2, ust. 2 i ust. 3 uPe. Podejście takie znajduje także potwierdzenie w najnowszym orzecznictwie SN. W wyroku z 6.10.2020 r. sąd ten wskazał, że: „Sam fakt nieotrzymania faktury nie zwalnia *per se* odbiorcy z obowiązku zapłaty na rzecz dostawcy należności z tytułu świadczenia wzajemnego w postaci dostarczonego paliwa, zwłaszcza, jeśli w umowie łączącej strony zobowiązał się on do odpłatnego odbioru tego paliwa. Ocena – na gruncie art. 6 ust. 3a p.e. [aktualnie art. 6b ust. 3 uPe

20 Zob. np. wyrok SOKiK z 24.01.2022 r. (XVII AmE 308/20), niepubl.

– podkreślenie własne] – przesłanki pozostawiania odbiorcy w zwłoce nie może abstrahować od *ratio legis* obowiązku informacyjnego przewidzianego w tym przepisie (powiadomienie), który polega na uświadomieniu odbiorcy istnienia zaległości, gdyby powstała ona choćby wskutek przeoczenia lub okoliczności życiowych, oraz umożliwieniu zabezpieczenia odpowiednich środków na pokrycie powstałej zaległości (wyznaczenie dodatkowego terminu do zapłaty)²¹. W kolejnym ze swych wyroków SN²² wskazał natomiast, że „Stosownie do art. 6b ust. 2 i 3 p.e. w brzmieniu obowiązującym w dacie wstrzymania dostaw energii (...), przedsiębiorstwo energetyczne wykonujące działalność gospodarczą w zakresie przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych lub energii, na żądanie sprzedawcy paliw gazowych lub energii wstrzymuje, z zastrzeżeniem art. 6c i ust. 3a, dostarczanie paliw gazowych lub energii, jeżeli odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo gazowe lub energię, co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności (ust. 2). Przedsiębiorstwo energetyczne, któremu odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo gazowe lub energię, powiadamia na piśmie odbiorcę paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła w gospodarstwie domowym o zamiarze wstrzymania dostarczania paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła, jeżeli odbiorca ten nie ureguluje zaległych i bieżących należności w okresie 14 dni od dnia otrzymania tego powiadomienia (ust. 3)”. Jak czytamy w dalszej części uzasadnienia tego wyroku, odnoszącej się do uzależnienia przez SA prawa do uruchomienia procedury, o której mowa w art. 6b ust. 3 uPe, od doręczenia faktury: „Zdaniem Sądu Najwyższego ocena ta jest wadliwa. Dokonując jej Sąd Apelacyjny nietrafnie powiązał spełnienie przesłanki pozostawiania przez odbiorcę w zwłoce z zapłatą za pobraną energię elektryczną co najmniej 30 dni po upływie terminu płatności, wyłącznie z wymogiem doręczenia odbiorcy faktury. (...) Od momentu skutecznego doręczenia odbiorcy wezwania do zapłaty (powiadomienia), wystosowanego w trybie art. 6b ust. 3 p.e., nie można mówić jedynie o opóźnieniu (nieświadomym i niezamierzonym) z zapłatą należności wskazanych w tym piśmie, zwłaszcza w sytuacji, gdy w wezwaniu wyszczególnione zostały zaległości z tytułu opłat za zrealizowaną dostawę paliwa, zaś powód jako odbiorca w istocie nie kwestionował samego obowiązku zapłaty tych zobowiązań, a jedynie wskazywał, że uprzednio nie otrzymał od dostawcy stosownych faktur z tego tytułu”.

Jak dodatkowo podkreślił SN: „W literaturze zwraca się uwagę na fakt, że negatywne skutki mogą dotknąć odbiorcę «po upływie 30 dni od dnia terminu płatności, a nie dnia doręczenia. Jeżeli bowiem przyjełlibyśmy, że wezwanie może zostać dopiero wysłane do odbiorcy po upływie 30 dni od dnia upływu terminu płatności, powodowałoby to że wstrzymanie *de facto* następowałoby po upływie bez mała dwóch miesięcy terminu płatności (jeśli doliczymy czas niezbędny na doręczenie lub doręczenie

21 Zob. wyrok SN z 6.10.2020 r. (I NSK 15/19), LEX nr 3095025.

22 Zob. wyrok SN z 13.11.2024 r. (II NSKP 60/23), LEX nr 3788178.

zastępcze), a nie po upływie 30 dni, o których stanowi przepis. (...) Trudno przyjmować, że ustawodawca w ten sposób zamierzał w każdym przypadku ten termin wydłużyć około dwukrotnie» (Z. Muras, *Prawo energetyczne, Tom I*, red. M. Swora, Z. Muras, Warszawa 2016, s. 811)²³.

V. PODSUMOWANIE

Zakres przyjętych w ostatnich latach regulacji prawnych, zwiększających uprawnień odbiorców końcowych, w tym pojawienie się nowego rodzaju odbiorców, tj. prosumentów, prosumentów zbiorowych, lokatorskich oraz wirtualnych, odbiorców aktywnych i szerokiego spektrum wspólnot energetycznych, zwiększył uprawnienia i apetyt odbiorców na wpływ na funkcjonowanie rynków paliw i energii²³. Rozwiązania te dają odbiorcy możliwości zwiększonego zakresu autoprodukcji i zaspokajania samodzielnie swoich potrzeb energetycznych. Nie zmienia to jednak podstawowego zakresu współpracy między odbiorcami końcowymi, w tym w gospodarstwie domowym, a przedsiębiorstwami energetycznymi, którego podstawę stanowi umowa, najczęściej kompleksowa (a w odniesieniu do gospodarstw domowych wyłącznie kompleksowa – art. 5 ust. 3a uPe). Nie zmienia to także nadal potrzeby funkcjonowania przepisów chroniących odbiorców, takich jak art. 6b uPe.

Reasumując, należy podzielić poglądy SN wyrażone w cytowanych powyżej wyrokach, dotyczące autonomicznego charakteru art. 6b uPe, zatem jeżeli odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo lub energię co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności (ust. 2) i przedsiębiorstwo energetyczne, któremu odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo lub energię, powiadomi na piśmie odbiorcę paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła w gospodarstwie domowym o zamiarze wstrzymania dostarczania paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła, jeżeli odbiorca ten nie ureguje zaległych i bieżących należności w okresie 14 dni od dnia otrzymania tego powiadomienia, stanowi wystarczające działanie, aby można było dokonać skutecznego wstrzymania dostaw. Jednocześnie, jak podkreśla się w doktrynie, przepis ten ma „podwójny charakter ochronny – chroni odbiorcę, ale ma też chronić sprzedawcę, tym bardziej, że obecnie odbiorca w gospodarstwie domowym ma zagwarantowaną dodatkową ochronę w postaci prawa do złożenia reklamacji”²⁴. Przepis ten idealnie wpisuje się w cele prawa energetycznego w obszarze równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii. Wprowadza on bowiem z jednej strony obowiązek zachowania określonej sekwencji działania przez przedsiębiorstwo energetyczne, ale

²³ Zob. szerzej np. Z. Muras, *Energetyka rozproszona – prawne kierunki rozwoju rynku energii elektrycznej w Polsce* (w:) A. Skorupka, *Kierunki rozwoju branży odnawialnych źródeł energii w Polsce – aspekty prawne*, Warszawa 2023, s. 13 i n.

²⁴ *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora. Warszawa 2016, s. 811.

z drugiej strony wyznacza wyraźną granicę, której przekroczenie przez nielojalnego klienta powoduje możliwość wstrzymania dostaw. Wyważenie interesów dostawców i odbiorców energii nie może prowadzić do obwarowania możliwości skorzystania z uprawnienia do wstrzymania dostaw paliw i energii wymogami, które nie znajdują uzasadnienia w *ratio legis* unormowania art. 6b uPe. Stanowi on zatem przejaw normy gwarantującej bezpieczeństwo funkcjonowania uczestników rynku paliw i energii we wzajemnych relacjach, wpisując się zatem w obszar bezpieczeństwa energetycznego i paliwowego, a nawet szerzej, wskazanego w Konstytucji bezpieczeństwa obywateli (art. 5) i ustawowo gwarantowanej swobody działalności gospodarczej, której ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy.

dr Zdzisław Muras

Radca prawny, Dyrektor Departamentu Prawnego i Rozstrzygania Sporów URE.

Attorney-at-law, Director of the Legal and Dispute Resolution Department at the Polish Energy Regulatory Office (URE).

ORCID: 0000-0001-7958-4886

ABSTRACT

The limits of end-user protection in a household against suspension of fuel and energy supplies. Considerations in light of the “culpable delay” criterion pertaining to payment arrears

Keywords: *suspension of gas fuel and energy supplies, culpable delay, end-user in a household, service (of documents), method of service, service of an invoice*

The subject of this study is the issue of effective suspension by an energy company of fuel and energy supplies to the end-user. In light of the Energy Law, suspending energy supplies is one of the most far-reaching powers vested in an energy company with which a household end-user has signed a contract. At the same time, in today's information society, it constitutes a very severe penalty and, in the context of using adhesion contracts, places the energy company in a privileged position relative to the consumer. For this reason, Energy Law provisions stipu-

late a highly formalised procedure that specifies the conditions allowing for such measures to be taken. However, what is important is that regulations governing supply suspension also include provisions that protect the energy company itself, which obtains tools to influence non-compliant consumers. Therefore, striking a balance between the needs of an energy company and those of end-users is crucial for efficient functioning of fuel and energy markets. On one hand, it is not enough that a consumer delays payment beyond a specified deadline: they must be notified in writing about plans to suspend supplies. On the other hand, however, when determining whether there has been culpable delay in fulfilling obligations (e.g., paying bills), the customer merely questioning the receipt of the invoice does not have decisive significance.

Bibliografia

1. **Czarnecka Małgorzata, Ogłódek Tomasz**, *Prawo energetyczne. Komentarz*, Warszawa 2009
2. **Kowalak Tomasz, Muras Zdzisław**, *Zakres ochrony prywatności konsumentów energii elektrycznej w kontekście zdalnego odczytu danych pomiarowych – prawno-techniczna analiza problemu* (w:) *Nowe typy usług w działalności gospodarczej*, red. A. Walaszek-Pyziół, T. Długosz, Warszawa 2014, s. 69 i n.
3. **Muras Zdzisław**, *Energetyka rozproszona – prawne kierunki rozwoju rynku energii elektrycznej w Polsce* (w:) A. Skorupka, *Kierunki rozwoju branży odnawialnych źródeł energii w Polsce – aspekty prawne*, Warszawa 2023, s. 13 i n.
4. *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2016
5. **Szanciło Tomasz**, *Wstrzymanie dostaw energii elektrycznej z powodu zaległości po stronie odbiorcy a obowiązek informacyjny przedsiębiorcy*, „*Studia Prawnicze*” 2016/3, s. 134–146